

PSY275 Filozofické základy psychologického poznání

Jaro 2019

Kredity: 4 ECTS

Ukončení: zkouška

Přednášky: 6 x pondělí v 8.00-9.30 v P52

Semináře: 6 x pondělí, kdy není přednáška, v 8.00-9.30 v U32 (skupina 1) a 10.00-11.30 (skupina 2) v U33

Cíl předmětu

Předmět se věnuje vybraným tématům z oblasti epistemologie, filozofie vědy a argumentační analýzy. Cílem je poskytnout hlubší vzhled do některých debat, se kterými se studující setkali či setkají v kurzech zaměřených na metodologii psychologického výzkumu. Především se jedná o porozumění základním filozofickým pozicím a důvodům, proč je možné tyto pozice zastávat. Část kurzu zaměřená na argumentační analýzu si klade za cíl přispět k obecné kultivaci kritického myšlení v rámci odborných psychologických diskuzí.

Garant předmětu, vyučující a kontaktní osoba

Mgr. et Mgr. Jan Šerek, Ph.D.

E-mail: serek@fss.muni.cz

Kancelář: 2.51

Tematické okruhy

Téma 1: Od faktů k teorii: induktivismus, pozitivismus a jejich problémy

Klíčová slova: induktivní a deduktivní argument, teorie pravdy, Humovo pojetí kauzality, logický pozitivismus, verifikace, mýtus daného, poddeterminace vědecké teorie.

Povinná literatura:

- Bem, S., & de Jong, H. L. (2013). *Theoretical issues in psychology* (3rd edition). London: SAGE. Strany 1-86.

Doporučená literatura:

- Chalmers, A. F. (2013). *What is this thing called Science?* (4th edition). Indianapolis: Hackett Publishing Company. Strany 1-54.
- Fajkus, B. (2005). *Filosofie a metodologie vědy*. Praha: Academia. Strany 59-80, 100-116.

Téma 2: Jak postupuje vědecké poznání: falzifikace versus revoluce

Klíčová slova: konfirmace, falzifikace, paradigma, nesouměřitelnost, normální věda, sofistický falzifikacionismus, výzkumný program, výzkumná tradice, „anarchistické“ pojetí vědy.

Povinná literatura:

- Bem, S., & de Jong, H. L. (2013). *Theoretical issues in psychology* (3rd edition). London: SAGE. Strany 86-107.

Povinný text na seminář:

- Gholson, B., & Barker, P. (1985). Kuhn, Lakatos, & Laudan: Applications in the history of physics and psychology. *American Psychologist*, 40, 755-769.

Doporučená literatura:

- Chalmers, A. F. (2013). *What is this thing called Science?* (4th edition). Indianapolis: Hackett Publishing Company. Strany 55-147.
- Fajkus, B. (2005). *Filosofie a metodologie vědy*. Praha: Academia. Strany 81-99, 118-150, 195-210.
- Lakatos, I. (1970). Falsification and the methodology of scientific research programs. In I. Lakatos & A. Musgrave (Eds.), *Criticism and the growth of knowledge* (pp. 91-195). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nickles, T. (2017). *Historicist theories of scientific rationality*. In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Dostupné online: <https://plato.stanford.edu/entries/rationality-historicist/>

Téma 3: Pravděpodobnost vědeckých teorií: tradiční versus bayesiánská epistemologie

Klíčová slova: Bayesův teorém, princip kondicionalizace, „Bayesian Confirmation Theory“, kritika.

Povinná literatura:

- Chalmers, A. F. (2013). *What is this thing called Science?* (4th edition). Indianapolis: Hackett Publishing Company. Strany 161-177.

Doporučená literatura:

- Hájek, A., & Hartmann, S. (2008). Bayesian epistemology. In J. Dancy, E. Sosa, & M. Steup (Eds., 2010), *A companion to epistemology* (pp. 93-105). Chichester: Blackwell.

Téma 4: (Anti)realismus: je svět příčina, nebo výsledek vědeckého poznání?

Klíčová slova: realismus, konstruktivismus, instrumentalismus, sociologie vědeckého poznání, kritická teorie, ideologie, „silný program“, „science wars“, postmodernismus.

Povinná literatura:

- Bem, S., & de Jong, H. L. (2006). Theoretical issues in psychology. London: SAGE. Strany 108-174.

Povinné texty na seminář:

- Sokal, A. (2001). What the Social Text affair does and does not prove: A critical look at „science studies“. In K. M. Ashman & P. S. Baringer (Eds.), *After the Science Wars* (pp. 13-28). London: Routledge.
- Latour, B. (2016). Věříte v realitu? Novinky ze zákopů vědeckých válek. In B. Latour, *Stopovat a skládat světy s Brunem Latourem. Výbor z textů 1998-2013* (pp. 13-34). Praha: Tranzit.

Doporučená literatura:

- Fajkus, B. (2005). *Filosofie a metodologie vědy*. Praha: Academia. Strany 211-233; 240-249.
- Chalmers, A. F. (2013). *What is this thing called Science?* (4th edition). Indianapolis: Hackett Publishing Company. Strany 209-226.
- Laudan, L. (1981). A confutation of convergent realism. *Philosophy of Science*, 48(1), 19-49.
- Putnam, H., & Rorty, R. (1997). Co po metafyzice? Hilary Putnam a Richard Rorty o realismu a relativismu. Bratislava: Archa.
- Shadish, W. R. (1995). Philosophy of science and the quantitative-qualitative debates: Thirteen common errors. *Evaluation and Program Planning*, 18(1), 67-88.

Téma 5: Základy logiky a argumentace

Klíčová slova: výroková a predikátová logika, pravdivostní funkce, ověřování platnosti úsudků, kategorický sylogismus, Vennovy diagramy, rekonstrukce argumentu, kritika argumentu, argumentační klamy.

Povinná literatura:

- Picha, M. (2014). *Kritické myšlení a rekonstrukce argumentu*. Brno: Masarykova univerzita.
- Almosawi, A. (2016). *Ilustrovaná kniha argumentačních klamů*. Archetypal. Dostupné online: <https://bookofbadarguments.com/cz/>

Doporučená literatura:

- Raclavský, J. (2015). *Úvod do logiky: klasická výroková logika*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné online: <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/762>
- Raclavský, J. (2015). *Úvod do logiky: klasická predikátová logika*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné online: <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/764>

Téma 6: Základní pojmy filozofie mysli

Klíčová slova: dualismus, materialismus, behaviorismus, vědomí, intencionalita, mentální kauzace.

Povinná literatura:

- Bem, S., & de Jong, H. L. (2006). Theoretical issues in psychology. London: SAGE. Strany 175-213.

Podmínky ukončení kurzu a závěrečné hodnocení

Pro úspěšné absolvování kurzu je třeba splnit následující:

1) Docházka (max. 5 bodů)

Během semestru se koná 6 seminářů s povinnou účastí. Možná je jedna neomluvená a jedna (prostřednictvím ISu) omluvená neúčast. Účast na všech 6 seminářích je ohodnocena 5 bonusovými body.

2) Test z přečtené literatury (2 x max. 5 bodů)

Na začátku druhého a čtvrtého semináře proběhne krátký test. Jeho předmětem bude znalost textů zadaných na daný seminář. Za správné odpovědi lze v každém testu získat maximálně 5 bodů, které se započítávají do výsledného hodnocení. Absolvování testů není podmínkou pro ukončení kurzu.

Zadané texty:

- **Seminář 2:** Gholson, B., & Barker, P. (1985). Kuhn, Lakatos, & Laudan: Applications in the history of physics and psychology. *American Psychologist*, 40, 755-769.
- **Seminář 4 (povinné jsou oba texty):**
 - Sokal, A. (2001). What the Social Text affair does and does not prove: A critical look at „science studies“. In K. M. Ashman & P. S. Baringer (Eds.), *After the Science Wars* (pp. 13-28). London: Routledge.
 - Latour, B. (2016). Věříte v realitu? Novinky ze zákopů vědeckých válek. In B. Latour, *Stopovat a skládat světy s Brunem Latourem. Výbor z textů 1998-2013* (pp. 13-34). Praha: Tranzit.

3) Zkouška (max. 50 bodů)

Předmět bude ukončen závěrečnou písemnou zkouškou. Jejím předmětem bude znalost povinné literatury (viz níže) a obsahu probíraného na přednáškách a seminářích.

Výsledné hodnocení:

A	55 a více bodů
B	54-49 bodů
C	48-43 bodů

D	42-37 bodů
E	36-31 bodů
F	30 a méně bodů

Časový plán

Datum	Výuka
18. 2.	Přednáška – téma 1
25. 2.	Seminář – téma 1
4. 3.	Přednáška – téma 2
11. 3.	Seminář – téma 2 Test ze zadaného textu
18. 3.	Přednáška – téma 3
25. 3.	Seminář – téma 3
1. 4.	Přednáška – téma 4
8. 4.	Seminář – téma 4 Test ze zadaného textu
15. 4.	Přednáška – téma 5 (1)
22. 4.	Není výuka (Velikonoce)
29. 4.	Seminář – téma 5
6. 5.	Přednáška – téma 5 (2)
13. 5.	Seminář – téma 6

Shrnutí povinné literatury ke zkoušce

Almossawi, A. (2016). Ilustrovaná kniha argumentačních klamů. Archetypal. Dostupné online: <https://bookofbadarguments.com/cz/>

Bem, S., & de Jong, H. L. (2013). Theoretical issues in psychology. London: SAGE. Stránky 1-213.

Gholson, B., & Barker, P. (1985). Kuhn, Lakatos, & Laudan: Applications in the history of physics and psychology. *American Psychologist*, 40, 755-769.

Chalmers, A. F. (2013). What is this thing called Science? (4th edition). Indianapolis: Hackett Publishing Company. Strany 161-177.

Latour, B. (2016). Věříte v realitu? Novinky ze zákopů vědeckých válek. In B. Latour, Stopovat a skládat světy s Brunem Latourem. Výbor z textů 1998-2013 (pp. 13-34). Praha: Tranzit.

Picha, M. (2014). Kritické myšlení a rekonstrukce argumentu. Brno: Masarykova Univerzita.

Sokal, A. (2001). What the Social Text affair does and does not prove: A critical look at „science studies“. In K. M. Ashman & P. S. Baringer (Eds.), *After the Science Wars* (pp. 13-28). London: Routledge.